

Wie stopt de val van weidegang?

Maximaal willen melken uit ruwvoer, de mestplaatsing optimaal benutten en de opkomst van robots. Het zijn allemaal redenen waarom de koeien steeds vaker binnen blijven. En de hoge melkprijs werkt ook niet mee. Wie keert de val van weidegang?

TEKST JELLE FEENSTRA

‘De koeien op stal houden geeft meer stabiliteit in de liters, hogere vet- en eiwitgehalten en een stabiel ureumgetal.’ Of: ‘Als ik bij de huidige melkprijs maar een paar liter extra melk door niet meer te weiden, dan kunnen de huidige weidepremies daar lang niet meer tegenop.’

Wie wel eens op het erf van een melkveehouder komt, hoort regelmatig dit soort geluiden. Schaalvergroting en de opkomst van melkrobots gaan door en weidegang past lang niet altijd meer in het plaatje van grote, efficiënt geleide bedrijven. Cijfers van ZuivelNL bevestigen de signalen. Het aantal melkveebedrijven waar koeien gedeeltelijk of volledig weidegang krijgen, daalt al twee jaar op rij. Van 83,9 procent in 2022 naar 80,1 procent in 2024, een daling van bijna 4 procent in twee jaar tijd.

Einde derogatie jaagt koeien op stal

Zuivelverwerkers en sectorpartijen als LTO wezen aanvankelijk nog op het natte voorjaar van 2024, de uitbraak van blauwtong en de opkomst van de wolf als verklaring voor de teruggang. Maar toen de Kamerleden Harm Holman (NSC) en Pieter Grinwis (ChristenUnie) dit voorjaar een motie indienden om de dalende trend in weidegang serieus te nemen, bracht ook LTO in een persbericht twee dieper liggende oorzaken te berde. ‘Weidegang staat onder druk doordat vergoedingen uit de markt lager worden en nieuwe regelgeving weidegang tegenwerkt. Door verlies van derogatie mag er minder bemest worden en

wordt het voor melkveehouders steeds belangrijker om de beschikbare mest zo goed mogelijk in en af te zetten, met name in het voorjaar’, aldus LTO.

De organisatie was in 2012 een van de ondertekenaars van het Convenant Weidegang, samen met een groot aantal andere organisaties uit de melkveehouderij, de zuivelsector, erfbetreders, retail en maatschappelijke organisaties. Doel was destijds om de dalende trend in weidegang te stoppen. Tot en met 2022 lukte dat vrij aardig, maar met een daling van bijna 4 procent in twee jaar tijd en vrij duidelijke signalen dat deze trend in 2025 doorzet, lijkt de tijd rijp voor een nieuw offensief.

Concrete maatregelen blijven uit

Alle partijen zijn zich daar inmiddels ook van bewust, bleek begin mei in Kamerik op de jaarlijkse bijeenkomst van afgevaardigden van het Convenant Weidegang. ‘Nu het aandeel melkveebedrijven met weidegang is gedaald onder de in het convenant gestelde doelstelling van 81,2 procent, is het tijd om met hernieuwde gezamenlijke inzet de dalende trend te keren’, zei voorzitter Arjan Schimmel van ZuivelNL toen. In een toelichting stelt directeur Hubert Andela dat ZuivelNL werkt aan een sectorplan om antwoord te geven op de dalende trend. Doel is om hiervoor draagvlak te organiseren bij de convenantpartners. Verder wijst hij op de zogeheten ‘Routekaart naar een dierwaardiger en toekomstbestendige melkveehouderij’. Hierin hebben ZuivelNL en Dierenbe-

scherming een ambitie voor weidegang opgenomen. ‘Het doel is om het aantal weidende koeien te verhogen en de duur van de weidegang substantieel te verlengen’, vertelt Andela. In een toelichting op de routekaart staat: ‘Hoewel niet elke regio en huiskavel dezelfde mogelijkheden biedt, is overal ruimte voor verbetering. In sommige regio’s kan het aantal weide-uren oplopen tot 1500 uur per jaar, terwijl in andere regio’s 2500 uur haalbaar is. Hier willen we met elkaar aan werken.’

De routekaart is onderdeel van het eind juni afgesloten convenant ‘Stappen naar een dierwaardige veehouderij’. De melkveehouderij zette haar handtekening onder dit akkoord van inmiddels demissionair landbouwminister Femke Wiersma, net zoals diverse markt- en ketenpartijen en maatschappelijke organisaties. Het einddoel van alle maatregelen is 2040. De ambitie van de Dierenbescherming is dat op termijn alle dieren in de melkveehouderij kunnen weiden. ‘Voor ZuivelNL staat centraal dat het aan de veehouder is om te beslissen hoe het best invulling kan worden gegeven aan weidegang op zijn of haar bedrijf’, benadrukt Andela. Beide partijen zijn in overleg over hoe dit kan worden vormgegeven. Een serieuze denkrichting is het differentiëren van de beloning op weidegang: hoe meer weidegang, hoe meer beloning. Er staat letterlijk: ‘ZuivelNL en de Dierenbescherming spreken af dat zij zich gezamenlijk zullen inzetten voor deze differentiatie en het terugverdienen van deze vergoeding in de markt door gesprekken te voeren met

(super)marktpartijen. Hiervoor wordt in 2025 een project opgezet.’

Project Meet Weet Weidegang

Een soortgelijk weidegangproject dat inmiddels, los van de afspraken hierboven, al is gestart, is het project Meet Weet Weidegang. Dit project vloeit voort uit de werkgroep Meerweiden, een door LNNV gefinancierd samenwerkingsverband tussen LTO, NAJK, Biohuis en Netwerk Grondig. Elf melkveehouders uit vijf verschillende provincies experimenteren van weideseizoen 2025 tot en met 2027 met een innovatieve meetmethode. Met sensoren aan de halsbanden en een ontvanger buiten aan de stalmuur wordt het aantal weide-uren per koe realtime gemeten. Het project dient twee doelen: is het realtime meten van weidegang praktijkrijp en geschikt voor betrouwbare borging? En kan het geborgd aantonen van een x-aantal weide-uren per bedrijf een uitgangspositie zijn om het verdienmodel te verbeteren? ‘Een weidepremie zou in de toekomst gebaseerd moeten zijn op het daadwerkelijk aantal uren dat koeien jaarlijks buiten lopen. Staffels inbouwen lijkt daarom een logische volgende stap. En als je kunt aantonen dat de koeien jaarlijks 3000 uren of meer weiden, zou je ook niet moeten worden verplicht tot investeringen in ammoniakreducerende stalsystemen’, zegt Diana Saaman, woordvoerder van het project.

De melkveehouders volgen de data realtime via een app.

Gat tussen weidepremie en absolute melkprijs fors groter

De weidepremies van Nederlandse zuivelverwerkers liggen al jaren op of rond de niveaus in tabel 1. Ondertussen voorspelt een panel van zuiveldeskundigen voor de komende tien jaar een gemiddelde melkprijs van 49 euro per honderd kilo melk. In 2021 lag de gemiddelde melkprijs rond de 37 euro. Sinds 2022 is de gemiddelde melkprijs in Nederland niet meer onder de 48 euro geweest. Daarmee is het gat tussen weidepremie en absolute melkprijs fors groter geworden.

Tabel 1 – Weidepremies per zuivelfabriek in 2025

zuivelfabriek	weidepremie in 2025 (euro/100 kg melk)
Cono Kaasmakers	2,00
Lactalis	2,00
DOC Kaas	1,50
Vreugdenhil Dairy Foods	1,50
FrieslandCampina	1,30
Royal A-ware	1,00
Arla	0,50

Ook wordt in de app het percentage getoond van het aantal koeien dat in de wei is. Het aantal uren weidegang van de elfkoppige projectgroep varieert van 1000 tot 3000 uur.

Nu is het zo dat weidende melkveehouders jaarlijks de grens van 720 uur moeten halen om in aanmerking te komen voor de weidepremie. ‘Veel melkveehouders zitten echter ruim boven deze norm, terwijl er ook een groep is die deze norm amper of zelfs niet haalt’, stelt Saaman. ‘In beloning wordt daarin nu geen onderscheid gemaakt. Daarom pleiten wij voor maatwerk, waarbij melkveehouders via een staffelsysteem beloond worden, bijvoorbeeld bij elke 500 of 1000 uur een staffel omhoog. Onze inzet is dat dit zowel op het gebied van weidepremie als op gebied van ammoniakreductie voordelen gaat opleveren’, zegt Saaman. Ze heeft goede hoop dat ZuivelNL, NZO, maar ook de overheid dit plan uiteindelijk gaan omarmen. Te meer omdat het differentiëren van de beloning op weidegang ook staat geformuleerd in het convenant Stappen naar een dierwaardige veehouderij. ‘Het sluit ook goed aan bij de tijdgeest in de sector, die de weg naar afrekenen op basis van doelsturing is ingeslagen.’

Weidepremie houdt melkprijs niet bij

De afgelopen jaren zijn er vanuit het Convenant Weidegang diverse initiatieven opgestart. Ook de premies die zuivelondernemingen betalen voor weidegang, hebben lang geholpen, maar zijn inmiddels aan inflatie onderhevig. Feit is dat de weidepremies niet zijn meegestegen met de absolute melkprijs. Tabel 1 (zie kader) toont de weidepremies die de Nederlandse zuivelondernemingen in 2025 betalen aan melkveehouders. En, toeval of niet, sinds FrieslandCampina in 2023 de weidepremie verlaagde van 1,50 naar 1,30 euro per honderd kilo melk, daalde het percentage weidende koeien. De premie op een lage CO₂-uitstoot ging datzelfde jaar omhoog van 0 naar 1,50 euro per honderd kilo melk. Het onderstreept dat melk met een lage CO₂-uitstoot op de internationale zuivelmarkt beter verkoopt dan melk van weidende koeien. Jan-Willem ter Avest, woordvoerder van FrieslandCampina, zegt in een toelichting: ‘Uiteraard blijft weidegang een belangrijk thema voor ons. We monitoren nauwkeurig het effect van de lagere toeslag op het weidegangpercentage en op de bedrijfsinkomsten en denken dat de vergoeding van 1,30 euro per honderd kilo melk het voor de meeste bedrijven nog steeds aantrekkelijk maakt om voor weidegang te kiezen. Bovendien geldt: door de hogere klimaattoeslag in Focus planet Duurzame Ont-

wikkeling, waar weidegang ook onderdeel van uitmaakt, kan er per saldo meer geld naar het boeren erf komen, óók voor bedrijven die aan weidegang doen.’

Mocht het weidegangpercentage toch verder dalen, stelt FrieslandCampina, dan kan ervoor gekozen worden om de focus opnieuw meer op weidegang te leggen. Dit na jaar besluit de zuivelcoöperatie of de weidegangtoeslag voor de komende drie jaar weer omhoog gaat. Ondertussen ondernemen marktpartijen en overheden pogingen om het tij te keren. Zo kijkt zuivelcoöperatie Cono Kaasmakers in Middenbeemster eveneens naar een digitaal urenregistratiesysteem voor weidegang per koe, als alternatief voor de dikwijls niet gehaalde 75 procent-norm bij robotmelken. In Overijssel kunnen melkveehouders die boven de 2500 uren aan weidegang uitkomen, sinds 10 februari subsidie aanvragen, als toeslag op de ecoregeling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Ook de opkomst van draadloze afrastering om weidegang makkelijker te maken kan een handje helpen. En de Stichting Weidegang doet verwoede pogingen om weidegang sterker te verbinden aan goed gras oogsten en goed koeien voeren. ‘Als je weiden goed invult, breng je niet alleen heel goed voer in de koe, je bespaart er ook input en kosten mee. Als bonus heb je dan doorgaans ook betere duurzaamheidsprestaties op andere terreinen. We blijven die boodschap benadrukken’, zegt Kees-Jaap Hin van de Stichting Weidegang.

Neem het probleem serieus

Het slotwoord is aan Kamerlid Harm Holman, die in maart een motie indiende om weidegang weer belangrijk te maken. ‘Weidegang draagt bij aan het welzijn van koeien, bevordert de biodiversiteit en houdt het karakteristieke Nederlandse cultuurlandschap in stand. Ook het imago van de zuivelsector is sterk verbonden met beelden van koeien in de wei. Dat moeten we in stand houden.’ De motie heeft volgens Holman absoluut niet tot doel om weidegang verplicht te stellen voor de hele melkveehouderij. ‘Maar ik mis bij de zuivelsector soms voldoende bewustwording van wat er gaande is. Bij bepaalde zuivelfabrieken krijgen grote bedrijven die opstallen, meer voor de melk dan kleine boeren met weidegang. Dat vind ik een verkeerde ontwikkeling.’ De motie moet volgens hem worden gezien als een stimulant voor de zuivelindustrie om het probleem serieus te nemen. ‘Ik ben dan ook verheugd dat de zuivelsector de handschoen ten aanzien van weidegang weer lijkt op te pakken.’